

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

ÇOCUKLARIN SUÇA SÜRÜKLENMESİNE YOL AÇAN NEDENLERİN TÜM BOYUTLARIYLA İNCELENEREK KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ MEKANİZMALAR GELİŞTİRİLMESİ İLE ÇOCUKLARIN TOPLUMSAL YAŞAMA ETKİN KATILIMLARININ SAĞLANMASI İÇİN YAPILMASI GEREKENLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN

MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU

(10/1912, 3375, 3376, 3377, 3378, 3379)

TUTANAK DERGİSİ

13'üncü Toplantı

26 Şubat 2026 Perşembe

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde yer alan ve kâtip üyeler tarafından okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Müşerref Pervin Tuba Durgut'un, Komisyonun bugünkü gündeminde yer alan konulara, dinlenecek kişilere ve sunumlara ilişkin açıklaması

2.- Komisyon Başkanı Müşerref Pervin Tuba Durgut'un, video konferans sistemiyle Almanya'dan sunum yapacak olan Uzman Pedagog ve Sosyal Çalışmacı Haluk Kaya'nın çalışmalarına ilişkin açıklaması

3.- Komisyon Başkanı Müşerref Pervin Tuba Durgut'un, Bartın Milletvekili Aysu Bankoğlu'nun yaptığı açıklamasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

1.- Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesi Doçent Doktor Ozan Selçuk'un, ABD ve İngiltere örneğinde suça sürüklenen çocuklarla ilgili bilgiler hakkında sunumu

2.- Uzman Pedagog ve Sosyal Çalışmacı Haluk Kaya'nın, suça sürüklenen çocuklara yönelik yaklaşımlar bağlamında Almanya'daki genç ceza adaleti sistemi hakkında sunumu (Video konferans sistemi/Almanya)

IV.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- Doçent Doktor Ozan Selçuk ile Uzman Pedagog ve Sosyal Çalışmacı Haluk Kaya'nın yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme

V.- AÇIKLAMALAR

1.- Bartın Milletvekili Aysu Bankoğlu'nun, Adalet Bakanı Akın Gürlek'in son günlerde yaptığı açıklamalarındaki suça sürüklenen çocuklarla ilgili ifadelerine ve Komisyonun çalışmalarının dikkate alınmadığına ilişkin açıklaması

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
ÇOCUKLARIN SUÇA SÜRÜKLENMESİNE YOL AÇAN NEDENLERİN TÜM BOYUTLARIYLA İNCELENEREK KORUYUCU
VE ÖNLEYİCİ MEKANİZMALAR GELİŞTİRİLMESİ İLE ÇOCUKLARIN TOPLUMSAL YAŞAMA ETKİN KATILIMLARININ
SAĞLANMASI İÇİN YAPILMASI GEREKENLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN
MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/1912, 3375, 3376, 3377, 3378, 3379)

-----0-----
13'üncü Toplantı
26 Şubat 2026 Perşembe
-----0-----

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Çocukların Suça Sürüklenmesine Yol Açan Nedenlerin Tüm Boyutlarıyla İncelenerek Koruyucu ve Önleyici Mekanizmalar Geliştirilmesi ile Çocukların Toplumsal Yaşama Etkin Katılımlarının Sağlanması İçin Yapılması Gerekenlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 14.08'de açılarak iki oturum yaptı.

Komisyon Başkanı Müşerref Pervin Tuba Durgut,
Komisyonun bugünkü gündeminde yer alan konulara, dinlenecek kişilere ve sunumlara,
Video konferans sistemiyle Almanya'dan sunum yapacak olan Uzman Pedagog ve Sosyal Çalışmacı Haluk Kaya'nın çalışmalarına,
Bartın Milletvekili Aysu Bankoğlu'nun yaptığı açıklamasında geçen bazı ifadelerine,
İlişkin açıklama yaptı.

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesi Doçent Doktor Ozan Selçuk tarafından, ABD ve İngiltere örneğinde suça sürüklenen çocuklarla ilgili bilgiler,
Uzman Pedagog ve Sosyal Çalışmacı Haluk Kaya tarafından, suça sürüklenen çocuklara yönelik yaklaşımlar bağlamında Almanya'daki genç ceza adaleti sistemi,
Hakkında sunum yapıldı.

Doçent Doktor Ozan Selçuk ile Uzman Pedagog ve Sosyal Çalışmacı Haluk Kaya'nın yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme yapıldı.

Bartın Milletvekili Aysu Bankoğlu, Adalet Bakanı Akın Gürlek'in son günlerde yaptığı açıklamalarındaki suça sürüklenen çocuklarla ilgili ifadelerine ve Komisyonun çalışmalarının dikkate alınmadığına ilişkin açıklama yaptı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, saat 15.57'de toplantıya son verildi.

26 Şubat 2026 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.08

BAŞKAN: Müşerref Pervin Tuba DURGUT (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Mustafa KÖSE (Antalya)

SÖZCÜ: Ümmügülşen ÖZTÜRK (İstanbul)

KÂTİP: Naci ŞANLITÜRK (Ordu)

----- 0 -----

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Komisyonumuzun değerli üyeleri, kıymetli katılımcılar, değerli basın mensupları; hepiniz hoş geldiniz.

Çocukların Suça Sürüklenmesine Yol Açan Nedenlerin Tüm Boyutlarıyla İncelenerek Koruyucu ve Önleyici Mekanizmalar Geliştirilmesi ile Çocukların Toplumsal Yaşama Etkin Katılımlarının Sağlanması İçin Yapılması Gerekenlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonunun 13'üncü Toplantısı için bir aradayız.

Toplantı yeter sayımız vardır, toplantımızı açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Müşerref Pervin Tuba Durgut'un, Komisyonun bugünkü gündeminde yer alan konulara, dinlenecek kişilere ve sunumlara ilişkin açıklaması

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bugün, çocukların korunması, risk altındaki çocuklarla ilgili yürütülen sosyal hizmet politikaları ve çocuk adalet sistemi bağlamında uluslararası örnekleri ele alacağız. Özellikle farklı ülkelerde uygulanan modelleri inceleyerek kendi sistemimizi daha etkin ve koruyucu hâle getirmek adına önemli bir değerlendirme yapmayı planlıyoruz. Bu kapsamda, bizlerle birlikte Doçent Doktor Ozan Selçuk Hocamız, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümünden, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere örneklerini bizlere aktaracaktır. Özellikle sosyal hizmet müdahale mekanizmaları, risk değerlendirme sistemleri, koruyucu, önleyici uygulamalar üzerine yapacağı değerlendirmelerin Komisyon çalışmalarımıza önemli katkılar sunacağına inanıyorum.

Ayrıca, bugün toplantımıza çevrim içi olarak katılan Sayın Haluk Kaya Almanya'daki uygulamaları bizlerle paylaşacak. Almanya'daki gençlik daireleri başta olmak üzere erken müdahale sistemleri, sosyal destek mekanizmaları çerçevesinde yürütülen uygulamaların detaylı biçimde ele alınması mukayeseli analiz açısından bizlere kıymetli bir perspektif kazandıracaktır.

Değerli üyeler, Komisyonumuzun amacı sadece sorunları tespit etmek değil, bilimsel veriler ışığında biyopsikososyal boyutları dikkate alan, önleyici, rehabilite edici ve sürdürülebilir politika önerileri geliştirmektir. Bu çerçevede, uluslararası iyi uygulama örneklerini incelemek, güçlü ve zayıf yönlerimizi analiz etmek ve ülkemiz şartlarına uygun modeller geliştirmek büyük önem taşımaktadır. Bugünkü sunumların özellikle erken risk tespiti, kurumlar arası veri paylaşımı, çocuk koruma ve adalet sistemi uygulamaları başlıklarında bizlere yol gösterici olacağını düşünüyorum.

Toplantımızın hayırlara vesile olmasını diliyor, sözü ilk olarak...

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Sayın Başkan, usule ilişkin konuşmak istiyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Şu anda usulü...

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Usule ilişkin söz talebim var Komisyon üyesi olarak müsaadenizle.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Komisyon toplantısının sonunda yapaım usule uygun konuşmayı.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Yok, usul başta olur Sayın Başkan. Önemli olduğunu düşünüyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Şimdi bizi çevrim içi bekleyen bir misafirimiz var Almanya'da.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Olsun Sayın Başkan. Ama usule ilişkin söz rica edeceğim, gerginlik olmasın.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Ben sizin bu talebinizi karşılayacağım fakat toplantıdan sonra karşılayacağım.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - "Toplantıdan sonra" derken, akademisyenlerin sözlerinden sonra usul tartışması açacağınızı onaylıyorsunuz, doğru mu?

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Toplantıdan sonra size söz vereceğim.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - "Toplantıdan sonra" ne demek? Kayıtlara geçmeyecek mi yani?

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Doç. Dr. Ozan...

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Sayın Başkan, usule ilişkin söz talebim var.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Girecek Aysu Hanım, girecek sözleriniz, şimdiye kadar yaptığınız bütün usule yönelik talepleriniz her zaman girdiği gibi bugün de girecek.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Usule yönelik başta olur Sayın Başkan, siz de biliyorsunuz.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Yine yapıcı katkılarınızı toplantımızın sonrasına bırakıyorum çünkü...

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Usule ilişkin taleplerimi o zaman sonrasında vereceksiniz.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Sonrasında iletirsiniz, biz de çok istifade ederiz.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Peki, vereceksiniz yani bekliyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Doç. Dr. Ozan Selçuk'la devam edeceğiz. Kendisini kısaca tanıtmak isterim: Lisans eğitimini İngilizce öğretmenliği alanında Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesinde tamamladı. Yüksek lisans eğitimini ise İtalya Torino Üniversitesinde Amerikan çalışmaları alanında tamamladı. Doktora eğitimini ise 2019 yılında Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalında okullarda caydırıcı disiplin konusunda tamamladı. 2022-2023 yıllarında doktora sonrası araştırma için Amerika Birleşik Devletleri'nde Loyola Üniversitesi Chicago'da bulundu. 2008 yılından beri Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinde çalışan Selçuk, okul sosyal hizmeti, karşılaştırmalı çocuk koruma politikaları, çocuk koruma ve bakım hizmetleri gibi konularda akademik çalışmalar ve projeler yürütmektedir. Merkezi Hollanda'da bulunan Avrupa Sosyal Hizmet Araştırmaları Derneğinde 2020 yılından beri yönetim kurulu üyeliği yapan Selçuk ayrıca ulusal ve uluslararası çeşitli sivil toplum kuruluşlarında yöneticilik görevleri yürütmektedir. Hâlihazırda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının müşteri kurum olarak yer aldığı ve Karadeniz Teknik Üniversitesi ve Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi ortaklığında TÜBİTAK destekli kadın konukevlerinin ihtisaslaştırılması projesini yürütmektedir.

Kısaca kıymetli hocamızı tanıttıktan sonra mikrofonu kendisini bırakıyoruz ve değerli sunumlarını dinliyoruz.

Buyurunuz lütfen.

III.- SUNUMLAR

1.- Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesi Doçent Doktor Ozan Selçuk'un, ABD ve İngiltere örneğinde suça sürüklenen çocuklarla ilgili bilgiler hakkında sunumu

RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. OZAN SELÇUK - Teşekkür ederim.

Sayın Komisyon Başkanım, Saygıdeğer Komisyon üyesi vekillerimiz; hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Ben Ozan Selçuk. Heyecanımı biraz mazur görün, ilk kez böyle bir ortamda bulunuyorum. Daha önce sayısız sunum yaptım ama burada, milletin evinde çok farklı oluyor. Bu fırsatı tanıdığınız için de ayrıca teşekkür ederim.

Bugün sizlerle ABD ve İngiltere örneğinde suça sürüklenen çocuklarla ilgili bilgi paylaşmaya çalışacağım. Sunumu birazcık kompakt tutmaya çalıştım ancak eğer soru-cevap kısmı olursa orada da süreci daha detaylı tartışabiliriz.

Burada aslında ilk olarak, bir suç işlendiğinde cezalandırma yapmak mı önemli yoksa iyileştirmek mi önemli sorusuna cevap aramak gerekiyor. Bu sorunun cevabı zaten Komisyonun da çalışma alanını oluşturuyor esasında.

Bizler şu an temel felsefe ve yaklaşımlara bakacak olursak, özellikle ABD'deki hükümet sistemi bizlerin alışık olduğu sistemden çok farklı; bir eyalet sistemi var, her eyaletin kendi kanunları var, bir de tabii, Federal Meclis var. Federal Meclis çerçeveyi belirler ancak eyaletler kendi kurallarını bu noktada değiştirebilirler, farklı yapabilirler; federal kanuna aykırı olmayacak şekilde bir alanları var.

İngiltere'ye bakacak olursak, İngiltere'de de ülkemize benzer biçimde önce çocuk ilkesiyle, bizde de kanunumuzda yer alan çocuğun yüksek yararı ilkesiyle benzeşen bir yön var. Burada İngiltere özelinde, özellikle suça sürüklenen bir çocuk olduğunda gençlik suç kurulları karşımıza çıkıyor. Gençlik suç kurulları uzman bir ekip bir araya gelerek oluşuyor. Burada polis eğitimi yani pedagog, sağlık ve sosyal hizmet uzmanı aynı ofiste birlikte çalışmakta. Burada çocuğu suçlu değil desteğe muhtaç bir birey olarak ele alıyorlar. Tabii, bu sistem kâğıt üzerinde çok ideal bir sistem, gençlik suç kurullarının yer alması çocukları doğrudan soruşturma, kovuşturma sürecine almadan burada karar verici mekanizma olması açısından güzel ancak yapılan araştırmalarda maddi kaynakların ve personel yetersizliğinin olmasından dolayı İngiltere'de bu yapı maalesef tıkanıyor; bu, 2020'de yapılan bir araştırmada ortaya çıktı.

ABD'ye bakacak olursak, ABD'de de karmaşık bir yapı var yani bizler için anlaması çok zor ancak ABD'de de birazcık daha koruma ve adalet kısmı birbirinden ayrı iki sistem olarak ilerlemekte. Bildiğiniz üzere, ülkemizde çocuk koruma ve çocuk adalet sistemi aynı 5395 sayılı Kanun'un içerisinde tanımlanmış, o yüzden ABD'yle böyle bir farklılık var. Ülkemizden farklı olarak bu sistemin birbirinden ayrı olması yapılan çalışmalarda çocuğun doğrudan ceza sistemine girmesine yol açıyor ve ayrıca eyalet sisteminin olması da eyaletler arası derin eşitsizliği ortaya çıkarıyor, bunu birazdan açacağım. Ülkemizde de üniter yapının olması vesilesiyle de kanunlar ülkenin her tarafında aynı şekilde uygulanmakta. Dolayısıyla burada uygulama açısından baktığımızda, Türkiye ile İngiltere arasında bir yakınlık durumu görebiliyoruz.

Ceza ehliyeti yaşı... Evet, bu en çok tartışılan konulardan bir tanesi. Düşük mü olmalı yoksa yaş yükseltilmeli mi, bu konuda çokça araştırma var. ABD'ye baktığımızda karmaşık, birazdan eyaletler bazında göstereceğim sizlere. İngiltere'de ceza ehliyet yaşı 10, ülkemizde ise 12. Bu ne demek? İngiltere'de 10 yaş altında bir çocuk kesinlikle ceza ehliyeti sorumluluğu olmadığı için herhangi bir ceza sürecine dâhil olmuyor ancak tabii ki koruma sürecine dâhil oluyor. Amerika'da özellikle karmaşık olmasının sebebi, dediğim gibi eyaletler arasındaki farklılıklar. Burada 7 yaşında da çocukların ceza ehliyeti olabiliyor, hatta 27 eyalette minimum bir yaş sınırı yok, bu da 6 ya da 7 yaşındaki bir çocuğun bile suç işlediğinde, suça sürüklendiğinde ceza alabileceği anlamına geliyor.

Şimdi, bu reform süreçlerine bakacak olursak, İskoçya'da ceza ehliyeti yaşı 8'di ve bu, 2015 yılında 12'ye yükseltildi. Ancak bu yükseltmeden sonra yapılan araştırmalarda suç oranlarında bir değişiklik olmamış. Bu, enteresan bir bulgu olarak karşımıza çıkıyor.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Pardon, cezai ehliyet yaşı daha önce 8'di, sonra 12 olarak revize ettiler; doğru mu?

RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. OZAN SELÇUK - Evet, İskoçya'da bu şekilde yapıldı. İskoçya'yı ben söylüyorum, biraz önce İngiltere...

ÜMMÜGÜLŞEN ÖZTÜRK (İstanbul) - Ama 10'dan mı 12'ye gitti, 8'den mi 12'ye gitti?

RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. OZAN SELÇUK - Şimdi, İngiltere ile İskoçya farklı ülkeler. Biraz önce İngiltere'den bahsetmiştim, şimdi İskoçya olarak ifade ediyorum. Burada da suç oranlarında değişiklik olmaması yani eğer 10 çocuktan 5'i suç işliyorsa yükseltilmesiyle beraber bir değişiklik

olmadığını, suç oranlarının aynı şekilde devam ettiğini gösteriyor. Yani 12 yaş altındaki çocukların suç işlemediği gibi bir anlam da çıkarabiliriz.

Eyaletler arası farklılık var demiştik ABD'de. Örneğin, Massachusetts eyaletinde 12 olarak belirlendi minimum sınır. 12 yaşından küçük çocuklarda girişi kısıtlanmış oluyor bir nevi çocuk mahkemelerine. Kaliforniya'da da 12 yaş altı çocukların mahkemelere ve cezaevlerine gönderilmesi yasaklandı. New York'ta yine aynı şekilde 12 yaş sınırı var. Bu, ülkemizdeki sisteme benzer bir durum. Ülkemizde de bildiğiniz üzere, 12 yaşını doldurmamış çocuklar ceza adalet sistemine girmiyorlar.

Yine Amerika'da hâlâ sert ceza popülizmi çok yaygın, cezalandırıcı bir sistem var. Ben de 2022 yılında ABD'de bulunmuştum, çocuğumu okula göndermiştim orada ve okulda inanılmaz bir güvenlik önlemi var; okulda okul polisinin var olması, okul kapılarının kilitli olması, hiçbir şekilde randevu almadan okula gidemiyor olmanız yani çocuğunuzun velisi olsanız bile hiçbir şekilde okulun içerisine giremiyorsunuz ve bu şekilde sürekli bir bilgilendirme var ve bu bilgilendirmeler hep güvenlik politikalarıyla ilgili bilgilendirme. Güvenlikçi politikalar hep çocuklara da şunu hatırlatıyor: "Demek ki güvenliğimizi etkileyecek durumlar söz konusu." Bu da çocukların... Benim de çocuğum o dönemde 6 yaşındaydı. 6 yaşında biz hep güvenlikle ilgili konuları konuşmak zorunda kalıyorduk. Aynı şekilde, çok fazla silahlı olaylar olduğu için okulda... Bizim çocuğun gittiği okulda bir silah kabzası bulunmuştu mesela yani tabii ki alışık olmadığımız için bunlardan çok korkmuştuk, çocuğum da birkaç gün okula gidememişti bu yüzden. Yani bir yandan güvenlikçi politikalar varken bir yandan da çocukların sisteme girmemesi için diğer psikososyal çalışmalar da çok fazla devam ediyor.

İngiltere'de cezai ehliyet yaşının 10 olduğunu söylemiştim. Bu, bütün Avrupa ülkelerine baktığınızda en düşük yaş olarak karşımıza çıkıyor. Burada yapılan araştırmalarda, literatürde İngiltere'nin 1998 yılında ayırt etme gücü varsayımını kaldırması, eleştiri olarak karşımıza çıkıyor. Yani 10 yaşındaki bir çocuk mahkeme karşısında tam cezai ehliyete sahip bir yetişkin gibi görülüyor.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - İngiltere'de.

RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. OZAN SELÇUK - Evet, İngiltere için bunu söylüyorum.

Başka ülkelerde -konumuz değil ama- Kanada, İskoçya, Avustralya, bunlar da İngilizce konuşulan ülkeler olduğu için benzer durumlar burada da var. Yine, cezai ehliyet yaşı 12 Kanada'da. Mesela İskoçya'da da 12'ye çıkarıldığını biraz önce size söyledim. Avustralya'da şu an yaş sınırı 10 ama Avustralya'da da 12 veya 14'e çıkarma yani yaş sınırını yükseltme eğilimi var. Bu ülkeler, İngilizce konuşulan ülkeler, aynı zamanda İngiliz kökenli oldukları için ve "...¹" dediğimiz ortak kanunu kullandıkları için tarihsel olarak, birbirlerinden etkilenme durumları çok yüksek.

Amerika'da, biraz önce bahsettiğim gibi, bir alt yaş sorunu var yani bazı eyaletlerde hiç alt, minimum yaş sınırı olmaması çok fazla eleştiriliyor. Nörobilim çalışmaları Amerika'da çok hız kazanmış durumda ve insan beyninin ön kısmında yer alan prefrontal korteksin, dürtü kontrolümüzün 25 yaşında ancak tam gelişme noktasına geldiğini ortaya koyan çok ciddi çalışmalar var. Bu da ceza ehliyeti yaşının neden yükseltilmeye çalışıldığına bir cevap olarak karşımıza çıkıyor. Evet, bunları biraz önce size ifade etmiştim, ceza ehliyet yaşını.

Eski İngiliz geleneğinde 7 yaş önemli bir sınırdı, hatta bizlerin de yoksulluk çalışmalarında kullandığı 1601 Yoksulluk Yasası vardı. Orada da çocuklar dilendirildiğinde ya da sokakta dilencilik yaptıklarında şehir dışına çıkarılma durumları oluyordu; burada da hep 7 yaş kullanılıyordu. Dolayısıyla tarihsel olarak bir 7 yaş vardı ama daha sonra İngiltere bunu 10 yaşına revize etmişti ancak yaş yükseltme durumunda böyle bir durum söz konusu.

Evet, Türkiye'de ceza ehliyeti yaşının Birleşmiş Milletlerin tavsiyesine benzer şekilde aslında yani ceza yaşının düşük tutulmaması çok önemli olarak karşımıza çıkıyor. Almanya'da 14, bunu biraz sonra zaten uzman hocamız ifade edecektir. Reşit olma yaşı da 18. Yapılan çalışmalarda korteksin tam gelişimi de 25 olarak karşımıza çıkıyor. Bu ne demektir? Nörobilim çalışmaları bize şunu söylüyor: Erken yaşta çocukların cezalandırılmasının suçu azaltmadığını, aksine korteksin stres altında gelişiminin zayıfladığını ve travmanın derinleşmesine yol açtığını gösteriyor. Bu da dolayısıyla, dürtü kontrolü gelişmediğinde bir bireyin yapacağı fiilin sonuçlarını öngörmesi ve karar alması zorlaşmakta. Bunu da önemli bir bulgu olarak sizlerle paylaşmak istiyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Hocam, bölmek istemiyorum ama bir parantez açmak adına bir soru sormak istiyorum.

RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. OZAN SELÇUK - Tabii.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Aslında usulde bölmek yok ama...

Bu 10 yaş bütün suçlar için geçerli mi yoksa ağır suçlar için mi geçerli İngiltere'de? Yani basit suçlar diversiyona mı giriyor, yoksa... 10 yaşında cinayet işleyen çocuk da var maalesef artık, mesela, Konya örneğinde olduğu gibi; 10 yaşındaki bir çocuk sınıf arkadaşını öldürdü ve hiçbir cezai ehliyeti olmadığı için hiçbir yaptırım da uygulanmadı. İngiltere'de de mahiyete göre mi yoksa yaş kategorik mi?

RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. OZAN SELÇUK - İngiltere'de şöyle: Hafif riskli suçlarda 10 yaşında olduğunda tabii ki önce diversiyon programlarına giriyor. İşte, cinsel cinsel suçlar olsun ve diğer öldürme suçları gibi ağır suçlar olsun, bu suçlar, hani "kategorik olarak" dediğimiz suçlar kesinlikle cezaya giriyor ama diğer hafif suçlar, çalma, işte, mala zarar verme gibi böyle suçlar da diversiyon programlarına dâhil oluyor ve onlardan da aslında bahsedeceğim ama önemli bir noktaydı. Teşekkür ederim.

Şimdi, yapılan çalışmalar şunu gösteriyor: Gözaltındaki çocuklarda ruhsal bozukluk ve travma yaşama oranı yüzde 95. Bu ne demek? Bir çocuğu siz gözaltına aldığınızda ya da hapse gönderdiğinizde ruhsal bozukluk yaşama oranı, travma oranı inanılmaz

yüksek ve aynı zamanda -burada yazmıyor ancak- işte, bağımlılığa sürüklenmesi ve diğer davranış suçunu tekrar etmesi 4 kat, 5 kat oranında katbekat artıyor. İngiltere'de yeniden suç işlemenin, çocukların yeniden suç işlemesinin İngiltere Hükûmetine maliyeti yıllık 18 milyar pound, 18 milyar sterlin olarak ortaya çıkmış ve ülkemizde de önemli bir konu hâline gelen -biz de üniversite olarak bir AB projesi yürütüyoruz- ne istihdamda ne eğitimde gençler, halk arasında buna "ev genci" deniyor. Şu an yüzde 40 oranında gencimizin ne istihdamda ne eğitimde olduğunu görüyoruz. Bu, aynı şekilde, İngiltere ve ABD'de de eğitimsiz çocukların suç riski akranlarına oranla 5 kat daha fazla. Çocuklar -bunu hepimizin kabul edeceği üzere- kriminal bir şekilde doğmuyorlar ancak derin travma sonrası, ailede ve çevrede yaşanan derin travma sonrası aslında bu suça sürüklenme ortaya çıkıyor. Çocuklar neden suça sürükleniyor diye baktığımızda, özellikle parçalanmış aile ve yoksulluk en önemli sorun olarak karşımıza çıkıyor ABD'de. İngiltere'de, mesela, farklı olarak ABD'den koruyucu ailedeki çocuklar da suça sürükleniyormuş. Bu, bizim sosyal hizmet açısından hiç arzu etmediğimiz bir konu çünkü ülkemizde de koruyucu aile sistemini çok yaygınlaştırmak istiyoruz ve bu konuda çok şükür iyi noktadayız ancak İngiltere'de böyle bir bulgu var ve 16 yaş sonrası da suça karışma oranı İngiltere'de 5 kat daha fazla artıyor 16 yaş öncesi çocuklara oranla, 16 yaşından sonra suç oranı çok fazla artıyor.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Pardon, "Koruyucu aile korumasındaki çocuklarda suç artıyor mu?" dediniz?

RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. OZAN SELÇUK - Artıyor değil, yani onlar da suça sürüklenabiliyorlar.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Onlar da sürükleniyor. Koruyucu aile vazifesini tam yerine getiremeyebiliyor.

RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. OZAN SELÇUK - Getiremeyebiliyor, evet, İngiltere özelinde böyle bir bulgu var.

Amerika'ya baktığımızda, biliyorsunuz, Amerika farklı kültürlerin bir araya gelmesinden oluşmuş bir ülke dolayısıyla burada ırkçılık çok yaygın bir sorun. Siyah ve Latin olmak suça sürüklenme için ve aynı zamanda gözaltına alındığınızda, hafif bir suçtan bile gözaltına aldığınızda beyaz değilseniz tutuklanma oranınız çok daha yüksek. Aynı şekilde, tutuklu ebeveyni olan çocukların da suça sürüklenmesi çok fazla olarak karşımıza çıkıyor. Buradaki politikalara baktığımızda, aslında, sadece cezaya değil sosyal koruma ve travma desteğine odaklanılması gerekmekte çünkü yapılan çalışmalar hep cezanın işlevsiz olduğunu açık açık bize söylüyor.

Bu ülkelerde öne çıkan en önemli konu diversiyon ve önleyici programlar yani çocuklar soruşturma ve kovuşturma yani ceza soruşturma sürecine girmeden diversiyon dediğimiz yönlendirme programlarına dâhil oluyorlar. Peki, çocukları mahkeme koridoruna sokmak işe yarıyor mu? Bu konuda çok net bir cevap var; hayır, hiçbir işe yaramıyor. Yönlendirme programları klasik... Tabii, şimdi, burada şunu rakamlarda göreceğiz: Klasik mahkeme yoluna gidildiğinde yeniden suç işleme oranı yüzde 50'ye kadar diversiyon programına gidilince yüzde 44. Burada belki çok minimal bir fark var ancak bu fark bile bize şunu gösteriyor: Çocukları etiketlememek sistemi rahatlatıyor yani çocukları suçlu...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Ama yüzde 6 da bir hayal kırıklığı yani daha fazla beklerdim ve umardım.

RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. OZAN SELÇUK - Evet, anlamlı bir şekilde değiştirmesi...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Anlamlı bir fark vardır belki istatistiki olarak ama oransal olarak...

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Yine de çok kıymetli.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Tabii, çok kıymetli de hani daha fazlasını hedeflemek, başarmak isterdik.

RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. OZAN SELÇUK - Evet, bu 2018'de yapılan bir çalışmaydı.

Bir de onarıcı adalet; ülkemizde de özellikle denetimli serbestlikle hayatımıza girmiş bir kavram onarıcı adalet. Onarıcı adalet, bildiğiniz üzere ceza sistemine alternatif bir yöntem, ikamesi değil ancak alternatif bir yöntem. Burada mağdurla yüzleştirme ya da toplum çalışmalarına yönlendirme gibi çeşitli yöntemleri var. Bu da suç tekrarını anlamlı bir şekilde düşüren başka bir konu. İstatistiksel olarak anlamlı bir düşüş sağlandığına dair araştırmalar söz konusu. Özellikle "düşük riskli çocuklar" dediğimiz -biraz önce bahsettiğimiz hırsızlık gibi- daha düşük suçlar işleyen çocukların mahkeme yerine eğitime ve psikolojik desteğe yönlendirilmesi önemli bir iyileşme ve toplum açısından da önemli bir avantaj sağlıyor. Burada en başarılı yöntemler, özellikle Amerika'da en başarılı yöntemler olarak aileyi de eğiten programların olması, diversiyon kapsamında ailenin de eğitilmesi önemli bir başarı olarak karşımıza çıkıyor çocukların yeniden suç işleme noktasında iyileşmesi açısından. Tabii, en uzun vadeli strateji yani en ideal model çocuğa bir kere suç etiketi yapıştırmamak burada çok önemli. Onarıcı adalet de "Bu suçu kim işledi?" diye sormak yerine "Ne oldu?" ve "Ne yapılması gerekiyor?" yani "Hangi ilişki bozuldu ve bu ilişkiyi düzeltmek için ne yapılması gerekiyor?" sorusunu soruyor. Bakış açısı ceza adaletinden çok daha farklı. Ben de bu konuda Rize özelinde doktora tezimi yazmıştım; çocukların gerçekten aldıkları kınama cezasını, okuldan uzaklaştırma cezasını aslında anlamadıkları ortaya çıkmıştı. Cezanın da öğretici olması gerekiyor. Dolayısıyla bu diversiyon programları bu açıdan çok önemli.

Okullar boyutu özellikle çok önemli yani hani savaşlarda ön saflar vardır ya, okullar da aslında toplumda koruyucu anlamda ön saflar olarak karşımıza çıkıyor. Amerika'da da -biraz önce bahsetmiştim- okul polisi uygulaması başlatıldı. Yanlış hatırlamıyorsam 2001 ya da 2003'te çok büyük bir okulu... Haberlerde de çok görüyoruz, liseler basılıyor, özellikle mezun olmuş öğrenciler dönüp öğretmeninden ya da arkadaşlarından ya da okulun kendisinden intikam almak için okulu tarıyor ve bu da okullarda güvenlikçi politikaların yaygınlaşmasına sebep oldu. Yapılan çalışmalar -2023'teki bir çalışma- okul polisi uygulamasının suç oranlarını azaltmadığını gösteriyor, hatta okul polisi gelmesinden sonra okuldan uzaklaştırmayı da yüzde 21 oranında artırdığını gösteriyor yani çok başarısız bir konu olarak karşımıza çıkıyor okul polisi konusu. Neden? Çünkü ufak bir disiplin olayı bile yani bir öğrencinin başka bir öğrenciye bir şiddet uygulaması tabii ki tasvip edebileceğimiz bir konu değil ancak adli vakaya dönüşmesi burada tasvip edilmiyor.

Dolayısıyla burada çocuğun okuldan uzaklaşması da ayrı bir sorun olarak karşımıza çıkıyor yani çocuklar bu güvenlikçi politikalardan dolayı çok rahat bir şekilde ceza sistemine giriyorlar.

Burada özellikle okul içi bilişsel davranışçı terapi yöntemleri ve sosyal beceri eğitimleri saldırganlık oranlarını düşürdü; 2020 yılında yapılan bir çalışmada, meta analizde kanıtlanmış. Amerika'da da -benim de bulunduğum dönemde- okulda sosyal hizmet uzmanları işte ülkemizde "PDR" dediğimiz öğretmenlerle birlikte çalışıyorlar ve psikologlar da okullarda çalışıyorlar. Multidisipliner bir çocuk koruma ekibi var okullarda ve bunlar başarılı bir şekilde bu süreçleri yönetmeye çalışıyorlar. Bu beceri eğitimleri ve bilişsel davranışçı terapi gibi uzmanlık gerektiren eğitimleri verebilmeleri o açıdan çok kıymetli.

Kapalı kurumlar, Amerika'da özellikle "..."² dediğimiz, çocukların cezaevlerinde kapalı bir şekilde tutulması gerçekten çocukların kendilerine zarar verme, travma yaşama ve madde kullanmaya başlama oranını inanılmaz derecede artırıyor. ABD'de bu yüzden büyük tutukevlerinde yani bir yetişkin gibi tutukevlerinde çocukları tutuyorlar, ağır suçlar işleyen çocukları özellikle. Bunların yerine küçük grupevlerine, bu İngiltere'deki modele aslında geçmeye çalışıyor Amerika da. İngiltere'de de böyle küçük grupevleri var, bu grupevleri de bizdeki işte böyle 7-8 çocuğun kalabildiği çocukevleri gibi tutuklu çocukların kalabildiği evler. Burada da tedavi modeli uygulanıyor infaz sürecinde. Burada da çocukların rehabilite edilip topluma kazandırılması noktasında önemli bir konu var. Aynı zamanda meslek edindirme programlarına da dâhil oluyorlar.

Amerika'da bir sürü rehabilitasyon modeli var ancak zamanı da yönetmek için sadece ben bir tanesini, en başarılı olanı aldım. Bu da suç işleme oranını yüzde 30 oranında azaltan bir çoklu sistem terapisi var. Bu, zorunlu bir şekilde uygulanabiliyor; eğer hâkim böyle bir karar verirse zorunlu bir şekilde uygulanıyor. Burada ne yapılıyor? Çocukların önce kendileri bir terapi sürecine alınıyor, daha sonra aileleri de bu terapi sürecine alınıyor ve sadece bulunduğu yerden bu hizmet verilmiyor, uzmanlar yani bir sosyal hizmet uzmanı ya da bir psikolog ev ziyaretleri de yaparak, okul ziyareti de yaparak, mahalle ve akran grubuyla da çalışarak, çocuğun bulunduğu tüm ekosistemle çalışarak çocuğu böyle bir rehabilite sürecine geçiriyor. Çünkü çalışmalar şunu gösteriyor, elektronik kelepçe taksanız da siz bir çocuğa -ABD özelinde- denetimli serbestlik de uygulasanız bu tek başına suçu azaltmıyor, çevresini de sürece katmak gerekiyor. İşte, nitelikli tedavi yöntemlerinden, sosyal tedavi yöntemlerinden bir tanesi çoklu sistem terapisi. Bunu da özellikle ülkemizde belki göz önünde tutulabilecek bir yöntem olarak söyleyebilirim.

Son olarak da ülkemiz için belki -naçizane tabii ki- öneriler olarak, hani alanında çalışan uzmanlar olarak, akademisyenler olarak biz belki İngiltere örneğindeki gibi "gençlik suç kurulları" dediğimiz polis, sosyal hizmet uzmanı ve okulun aynı masada yer aldığı... Burada okulu özellikle vurgulamak istiyorum. Okulun mutlaka bu süreçlerde yer alması gerekiyor. Ben de okul sosyal hizmeti alanında çalışan bir akademisyen olarak ülkemizde okullarda sosyal hizmet uzmanlarının görevlendirilmesini arzu ediyorum.

ABD'deki bu kurumlar arasında bir kopukluk olduğundan biraz önce bahsetmiştim. Burada, biz, bu noktada, belki kurumlar arası iş birliğini, bu şekilde bir müdahale ekibi kurarak daha ideal hâle getirebiliriz diye söyleyebilirim. Ülkemizde çocuk adalet sisteminde kurumlar bir arada olduğu için biz ABD'deki bu sorunu yaşamıyoruz belki ama multidisipliner bir kurul oluşturulması, süreci daha da hızlandıracaktır.

Denetimli serbestlik verilen bir çocuğa mutlaka hangi bilimsel terapinin uygulanacağı netleştirilebilir. Örneğin, biraz önce bahsettiğim çoklu terapi yöntemi, kanıta dayalı bir sistem olarak ülkemizdeki sisteme entegre edilebilir.

Yine, uzlaştırma mekanizmaları yani onarıcı adalet sisteminin de çocuk adalet sistemine dâhil edilmesi, diversiyon programına dönüştürülmesi de önemli bir kazanım olarak karşımıza çıkacaktır.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkür ediyoruz Kıymetli Hocam.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

2.- Komisyon Başkanı Müşerref Pervin Tuba Durgut'un, video konferans sistemiyle Almanya'dan sunum yapacak olan Uzman Pedagog ve Sosyal Çalışmacı Haluk Kaya'nın çalışmalarına ilişkin açıklaması

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Yine, toplantımıza Almanya'dan çevrim içi katılan Sayın Haluk Kaya da bizlerle. Kısaca kendisini tanıtmak isterim, daha sonra söz vereceğim.

Almanya'da sosyal hizmet ve gençlik çalışmaları alanlarında otuz yılı aşkın mesleki deneyime sahip bir sosyal hizmet uzmanı ve sistemik aile terapistidir. Kariyeri boyunca Alman kamu kurumları, Emniyet teşkilatı ve belediyeler bünyesinde görev almış; özellikle göçmen kökenli aileler, risk altındaki ve suça sürüklenen çocuklarla yürütülen önleyici sosyal hizmetler, kriz müdahalesi ve ara buluculuk çalışmalarında aktif rol üstlenmiştir. Almanya'daki gençlik sistemi, çocuk koruma mekanizmaları ve çok disiplinli çalışma modelleri konusunda sahaya dayalı bilgi ve uygulama deneyimine sahiptir. Sosyal hizmet ve pedagojik eğitiminin yanı sıra sistemik terapi formasyonu ile çocuk ve aile odaklı çalışmalara katkı sunmaktadır.

Sayın Hocam, sözü size veriyoruz. İnşallah teknik bir sıkıntı yaşamayız. Teknik bir problem vardı, çözdük çok şükür ki.

Ses gelmiyor. Ses kapalı zannediyorum arkadaşlar, sesi açar mısınız. Ekranda görüyorum.

Teknik problemlerden dolayı beş dakika ara verelim, hemen sorunu çözelim inşallah.

Kapanma Saati: 14.46

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.52

BAŞKAN: Müşerref Pervin Tuba DURGUT (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Mustafa KÖSE (Antalya)

SÖZCÜ: Ümmügülşen ÖZTÜRK (İstanbul)

KÂTİP: Naci ŞANLITÜRK (Ordu)

----- 0 -----

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Toplantıyı açıyorum.

Kıymetli Hocam, sizden hemen sunumu alalım.

III.- SUNUMLAR (Devam)

2.- Uzman Pedagog ve Sosyal Çalışmacı Haluk Kaya'nın, suça sürüklenen çocuklara yönelik yaklaşımlar bağlamında Almanya'daki genç ceza adaleti sistemi hakkında sunumu (Video konferans sistemi/Almanya)

UZMAN PEDAGOG VE SOSYAL ÇALIŞMACI HALUK KAYA - Sayın Başkan, Değerli Komisyon üyeleri; bugünkü sunumumda suça sürüklenen çocuklara yönelik yaklaşımlar bağlamında Almanya'daki gençlik ceza adaleti sistemini arz edeceğim. Amacım yalnızca bir ülke modelini aktarmak değil çocuk suçluluğuna yaklaşımda hangi politika tercihlerinin daha sürdürülebilir sonuçlar doğurduğunu ortaya koymaktır.

Burada temel sorunumuz şudur: Suça sürüklenen bir çocuğa nasıl yaklaşmalıyız; cezalandırarak mı yoksa eğiterek, destekleyerek ve topluma yeniden kazandırarak mı? Almanya örneği bu soruya sistematik bir cevap sunmaktadır.

Çocuklar neden suça sürüklenir? Değerli üyeler, "Çocuklar neden suç işler?" sorusu meseleyi doğru konumlandırmak açısından temel önem taşımaktadır. Bilimsel veriler bize şunu göstermektedir: Çocuklar suçlu doğmaz. Suça sürüklenmek çoğu zaman risk faktörlerinin birikmesi ve koruyucu mekanizmaların zayıflaması sonucunda ortaya çıkar.

Birinci alan ailedir. Aile içi şiddet, ihmal, tutarsız ebeveynlik, aşırı baskı ya da denetimsizlik çocuğun davranış gelişimini doğrudan etkileyebilmektedir.

İkinci alan okuldur. Okul başarısızlığı, devamsızlık, akran zorbalığı ve okuldan kopuş çocuğun sosyal bağlarını zayıflatır.

Üçüncü olarak akran etkisi ve çevre faktörleri öne çıkar. Ergenlik döneminde aidiyete ihtiyaç vardır. Çocuk bu ihtiyacı riskli gruplarla karşılayabilmektedir.

Dördüncü olarak da bireysel ve psikolojik faktörler vardır. Travma, öfke kontrol sorunları, madde kullanımı ve dürtüsellik riski artırmaktadır.

Son olarak, sosyoekonomik faktörler belirleyicidir; yoksulluk, sosyal dışlanma, göç ve uyum sorunları çocuğun sistemle bağını zayıflatılabilmektedir. Bu nedenle çağdaş sistemler yalnızca işlenen fiile değil çocuğun içinde bulunduğu sosyal bağlama odaklanmaktadır.

Almanya'da temel yaklaşım: Almanya'da suça sürüklenen çocuklara yönelik yaklaşımlar cezalandırmadan ziyade eğitsel, rehabilite edici ve sosyal hizmet odaklıdır. Gençlik Daireleri "Jugendamt" diye adlandırdığımız gençlik daireleri ve uzmanlaşmış çocuk mahkemeleri, çocuğun adalet sisteminden uzak tutulmasına, topluma yeniden kazandırılmasına ve suçun altında yatan nedenlerin -aile, çevre gibi- giderilmesine öncelik verir. Almanya'da gençlik ceza hukuku, çocuk ve gençlerin işlediği suçlara karşı cezalandırıcı değil eğitsel, rehabilite edici ve sosyal hizmet odaklı olarak yaklaşmaktadır. Sistem suça sürüklenen çocukları suçlu yerine topluma kazandırılması gereken genç bireyler olarak görmektedir. Bu yaklaşım, sosyal devlet ve hukuk devleti ilkeleri çerçevesinde yapılandırılmıştır ve müdahalelerde ölçülülük ilkesi gözetilmektedir. Almanya'da, suça sürüklenen çocuk ve gençlerle ilgili, ceza vermekten çok eğitim ve topluma kazandırmak ön plandadır demiştim. Bunun temel hukuki kaynağı özellikle "Jugendgerichtsgesetz" diye adlandırdığımız Gençlik Mahkemesi Kanunu'dur.

Yaş sınırları ve ceza sorumluluğu: 14 yaş altı çocuklar ceza sorumluluğu yaşının altındadır -Alman Ceza Kanunu madde 19- suçları için cezai işlem uygulanmaz, genellikle Gençlik Dairesi sorumludur. 14-17 yaş arasına gençlik ceza hukuku (JGG) uygulanır. 18-21 yaş genç yetişkinlere olgunluk durumlarına göre gençlik veya yetişkin ceza hukuku uygulanabilir.

Adalet sistemine girişi önleme diversiyon: Almanya'da öncelik çocuğun mümkün olduğunca mahkeme sürecine girmemesidir. İlk aşamada çocuğun mahkeme sürecine girmemesi için yoğun çaba harcanır. Savcılık ve mahkemeler, gençlik daireleriyle iş birliği yaparak suçun işlenmesini engellemeye yönelik tedbirleri -eğitim danışmanlığı, toplum hizmeti gibi- tercih ederler. Savcılar kamu davası açmayabilir, dosyayı eğitim programına yönlendirebilir, topluma hizmet yükümlülüğü getirebilir, danışmanlık ve sosyal eğitim kurslarına yönlendirebilir. Bu uygulamalar gencin erken yaşta ceza sistemiyle özdeşleşmesini engellemeyi amaçlar. Mahkeme sürecine girişi engellemek için savcılar ve gençlik daireleri yoğun bir iş birliği yapmaktadır.

Sosyal hizmetin merkez rolü: Gençlik Dairesi -Jugendamt- sistemin temel aktörüdür. Görevleri ise şunlardır: Sosyal inceleme raporu hazırlamak, mahkemeye uygun tedbir önermek, tutuklama hâlinde görüş bildirmek, infaz sürecinde rehberlik sağlamak. Yargı kararları sosyal hizmet verileri ışığında şekillenir. Böylece yalnızca suç değil çocuğun aile, okul ve sosyal çevresi de değerlendirilir.

Fail-mağdur uzlaşması ve onarıcı adalet "...": Almanya'da uzlaşma mekanizması çok yaygındır. Amaç, failin sorumluluk üstlenmesi, mağdurun zararının giderilmesi, tekrar suçun önlenmesi. Bu yaklaşım, onarıcı adalet anlayışının kurumsallaşmış bir örneğidir.

Tutuklama politikası: Tutuklama en son çaredir, özellikle 14-16 yaş grubunda ciddi sınırlamalar vardır, daha hafif tedbirler uygulanabiliyorsa tutuklama kararı verilmez. Bu yaklaşım, özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirlerin çocuk gelişimi üzerindeki olumsuz etkilerini de dikkate almaktadır.

Almanya'daki güncel eğilimler neler? 2024 verilerine göre Almanya'da 14 yaş altı şüpheli sayısında bir artış gözlenmektedir, yüzde 11,3 oranında artış görülmüştür. 14 ila 18 yaş grubundaki artış oranı yüzde 3,8'dir. Özellikle şiddet suçlarında bir artışın olduğu gözlenmektedir. Buna rağmen Almanya'da ceza sorumluluğu yaşının düşürülmesi yerine erken müdahale ve sosyal eğitsel programların güçlendirilmesi tartışılmaktadır. Kriminologlar özellikle 13 yaş grubunda şiddet eğilimlerinin arttığını vurgulamaktadır. Ceza sorumluluğu yaşının düşürülmesi pedagojik ve hukuki açıdan uygun bulunmamaktadır.

Öneriler: Diversiyon mekanizmalarının güçlendirilmesi, sosyal inceleme raporlarının karar süreçlerinde etkinleştirilmesi, okul temelli erken müdahale programlarının yaygınlaştırılması, onarıcı adalet uygulamalarının artırılması, tutuklama yerine toplum temelli alternatif tedbirlerin geliştirilmesi, okul sosyal hizmetleri, açık gençlik çalışmaları, sokak çalışmaları, sokak sosyal hizmet çalışmaları, aile desteği, şiddeti önleyici programlar.

Sonuç olarak, Almanya örneği, suça sürüklenen çocuklara yönelik yaklaşımda cezalandırıcı reflekslerin değil eğitsel, önleyici ve rehabilite edici politikaların daha sürdürülebilir sonuçlar doğurduğunu göstermektedir. Alman gençlik ceza hukuku eğitici, onarıcı, topluma kazandırıcı ve sosyal hizmet odaklı bir model sunmaktadır. Tutuklama ve cezalandırma en son çare olarak görülmektedir.

Özetle, Almanya örneği, suça sürüklenen çocukları kriminalize etmek yerine onları topluma kazandırmayı hedefleyen önleyici ve eğitici bir adalet modelini yansıtmaktadır. Çocuk adalet sisteminin temel hedefi yalnızca suça mücadele değildir, toplumsal barışı, gençlerin gelişimini ve geleceğini korumaktır.

Komisionunuzun takdirlerine saygıyla arz ederim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkür ediyoruz Kıymetli Hocam.

IV.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- Doçent Doktor Ozan Selçuk ile Uzman Pedagog ve Sosyal Çalışmacı Haluk Kaya'nın yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Şimdi, sayın vekillerimizden konuya yönelik hem görüşlerini hem sorularını alacağız iki hocama da yönelik. Önce isterseniz Doktor Ozan Selçuk'a sorularımızı yöneltelim, sonra Haluk Kaya'ya çünkü on-line olduğu için sıkıntı çıkarsa bertaraf edebilmek adına.

Sayın Aysu Bankoğlu Vekilimizin söz talebi var.

Buyurun lütfen.

V.- AÇIKLAMALAR

1.- Bartın Milletvekili Aysu Bankoğlu'nun, Adalet Bakanı Akın Gürlek'in son günlerde yaptığı açıklamalarındaki suça sürüklenen çocuklarla ilgili ifadelerine ve Komisyonun çalışmalarının dikkate alınmadığına ilişkin açıklaması

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Çok teşekkür ederim Sayın Başkan.

Öncelikle, çok kısa da olsa usule ilişkin önemli gördüğüm birkaç hususu dile getirmek durumundayım. Bunu samimiyetle ve çok önemli görerek söyleyeceğim, sonra sorularımı da soracağım ama daha sonra da sorabilirim. Biz burada aylardır akademisyenleri dinliyoruz, akademik verilerle, pedagojik yaklaşımlarla, çocukları, çocuklarımızı nasıl koruruz diye kafa yoruyoruz, bugün de 13'üncü toplantı yanılmıyorsa. Fakat -bugün ve daha önce de- Adalet Bakanı Akın Gürlek'in son günlerdeki açıklamalarını hatırlatmam gerekiyor ve bunlar, aslında bu Komisyonun çalışmalarını dikkate almadığını, alınmadığını gösteren ya da belki de farkında olmadığını, bilmediğini gösteren bazı açıklamalar ve bu çok önemli. Neden usule ilişkin bunu söylüyorum? Şimdi, Sayın Bakan diyor ki bugün sabahki açıklamasında: "Çocuklar suça yönlendirilirse gerekirse cezalarının tamamını yatacaklar." Şimdi, bu ifade, hukuk devletinde "çocuğun üstün yararı" ilkesini bir kenara itip faturayı da sistemin koruyamadığı çocuklara kesmektir. Bir çocuk suça karışıyor -bunu defalarca konuştuk- o çocuk sadece bir suçlu değil devletin koruma kalkanından sızmış bir sistem kurbanıdır bir yandan da. Şimdi, bunu burada sizler de bizler de değerli akademisyenler de katılımcılar da defalarca dile getirdik. Şimdi, Sayın Gürlek sabah Norveç örneğinden bahsediyor, lütfen dinleyin, Norveç'te ceza yaşının düşüklüğünden bahsediyor ve bundan bahsederken Norveç'teki devasa sosyal devlet ağını, çocuk refah merkezlerini ve tek bir çocuğun bile sokakta neredeyse kalmadığı bir sistemi görmezden geliyor ve bu, doğru değil; bunu yapmak halkı yanıltıcı bilgiye sürüklemek âdeta. Oysaki şu anki tablomuz şu: Bu Komisyon sahaya iniyor, uzmanları dinliyor; önleyici çalışmaları, rehabilitasyon çalışmalarını konuşuyor ve bunları yapmaya gayret ediyor ama Adalet Bakanlığı "yeni yargı paketiyle infaz düzenlemesi" diyor, "Çocuklar için ceza artırılsın." diyor, bunu açıkça söylüyor; burada açıklamaları.

Şimdi, ben, buradaki, Komisyondaki tüm çalışma arkadaşlarıma samimiyetle şunu sormak istiyorum: Arkadaşlar, biz burada ne yapıyoruz? Yani eğer Bakanlık Komisyonun çıktılarını beklemeden, bilimsel verileri beklemeden, bilimsel verileri elinin tersiyle itip "Çocuklar gerekirse cezalarının tamamını yatsınlar." diyerek bu formülü masaya koyuyorsa o zaman bu Komisyon ne yapıyor? Yani burada bu Komisyon sadece vicdan rahatlatma mekanizması mı olacak? Yapmayalım, rica ediyorum.

3. Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

Ben, iktidardaki milletvekili mevkidaşılarıma, size şunu soruyorum: Sayın Adalet Bakanı -sizin de Bakanınız- yürüttüğümüz bu çalışmaları biliyor mu? Bilmiyorsa lütfen onu bilgilendirin, haberi olsun.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Cevap verebilir miyim Aysu Hanım?

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Bitiriyorum.

Eğer çocukları korumak yerine sadece hapsedmeyi, cezayı artırmayı düşünüyorsak, bu zihniyete boyun eğilecekse bu Komisyonunda, o zaman biz bu Komisyonun tabelasını indirelim, bu Komisyon çalışmalarına ara versin.

Son olarak da şunu söyleyeyim: Suç örgütlerinin çocukları kullanmasını engellemenin yolu, değerli milletvekili arkadaşlarım, tek başına -bunda hemfikir olduğumuza kanaat ediyorum- çocuğu daha uzun süre hapse atmak değil yani yoksulluğu bitirmek, eğitimi nitelikli kılmak. Sokakları güvenli hâle getirmek gibi temel işlevi yapmazsak tüm bu çabalar beyhude olacaktır. Bunu defalarca dile getirdik, sizler de hemfikirsiniz aslında bu konuda. O yüzden, son sözüm de şu olsun: Çocuğu cezalandırmak devletin kendi acziyetini belki de gizleme çabasıdır diyeceğim. Yani biz bu cezacı zihniyete karşı çocuğu yaşatan ve koruyan bir düzen kurmak zorundayız ve ben, bu sabahki bu açıklamalarla karşı da Komisyonumuzun bu açıklamalardan bilgisinin olması gerektiğini ve Komisyonun değerli kılınması için bunları söylemek zorundaydım.

Teşekkür ederim.

Buyurun Sayın Başkanım.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkürler.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

3.- Komisyon Başkanı Müşerref Pervin Tuba Durgut'un, Bartın Milletvekili Aysu Bankoğlu'nun yaptığı açıklamasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - "Usul tartışması" deyince ben de Komisyonumuzun daha önce...

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Komisyonun usulü...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Yok, metodolojik bir tartışma algıladım. O yüzden, gelen misafirlerimizi çok bekletmemek adına sonunda yapalım demiştim ama biraz daha esasa yönelik...

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Komisyonun işleyişiyle ilgili...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Şimdi, şöyle: Öncelikle Sayın Adalet Bakanımızın ben bu konudaki olgunlaşmış fikrini bilmiyorum fakat Türkiye'de şunu çok tartışıyoruz hatta İstanbul Barosundan bile, mesela, mağdur aileleri ziyaret eden baro başkanları ki İstanbul Barosu sizinle çok paralel düşünüyor bu konuda, cezaların artırılmaması konusunda...

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Biz "Artırmayalım." demiyoruz yani direkt hüküm veriliyor. Açıklamaları ne olur okuyun yani Komisyon yok sayılıyor.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Aysu Hanım, okuyacağım. Lütfen, size cevap vereyim, ondan sonra...

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - "Cezaları artıracamız, tamamını yatacaklar. Arkadaşılarıma talimat verdim." Yani yakışır değil.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bakın, şu mana da çıkıyor olabilir yani mesela buradaki hocalarımız da şunu dediler: "Türkiye'de aslında cezalar yeterli ama infaz sisteminde bir sıkıntı var."

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Ben Akın Gürlek'in fikrini eleştirmiyorum yani o bunu yapamaz.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Yok, ben sizi anladım ama lütfen müsaade edin de cevap vereyim.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Kusura bakmayın.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Şöyle: Mesela, yirmi dört sene ceza alan bir kişi çocuksa şayet, 12-15 yaş aralığındaysa farklı, 15-18 yaş aralığındaysa farklı bir cezaya tabi tutuluyor ve bu hem kamuoyu vicdanını çok yaralıyor hem de mağdur ailelerini yaralıyor. Yani düşünün ki sizin evladınız gündüz gözüyle bir çete tarafından -Allah muhafaza- korkunç bir şekilde katledilmiş fakat yirmi dört sene alacak ama eğitimevleri de zaten açık cezaevi formatında yani suçun mahiyetine bakmadan çok az bir süreyi, infaz sistemine göre çok az bir süreyi cezaevinde geçirecek. Atlas evladımız çok yakın zamanda katledildi, faili 14 yaşında, inanın, üç dört sene gibi bir cezaya çarptırılacak ya da Edirne'de Gülden Coni -bugün ben babasıyla konuştum- bir tarafıyla bir kadın cinayeti, 16 yaşında genç kız, korkunç bir şekilde akranı tarafından delik deşik edilerek öldürülüyor yani çok az bir ceza alacak. Dolayısıyla infaz sisteminden kaynaklanan bir cezasızlık algısını besliyor. Bu Komisyonun en başından beri -hem iktidar vekilleri hem muhalefet vekilleri, parti ayırmaksızın söylüyorum- buradaki herkesin niyetinin çok iyi olduğunu, çocukları korumak olduğunu ve önleyici, rehabilite edici mekanizmaları güçlendirmek olduğunu yani burada çocuklar gibi kutsal bir konuda hemfikir olduğumuzu görüyorum. Ayrıldığımız bir iki nokta olabilir, o da ağır suçlarda yani korkunç, hiçbir tahrik olmadan, durup dururken vahşice işlenmiş bir cinayetin cezası olarak yirmi dört yıl bile az bana göre, açık söyleyeyim, isterseniz kıyameti koparın, ben bunu açık fikrim olarak beyan ediyorum, hocalara da söylüyorum. Çünkü bir çocuk mezarın altına girdiyse işte onu da vahşice öldüren, hiçbir sebep yokken... Bakın, şu olabilir: Diyelim ki birisi kız kardeşine sarkıntılık etmiştir, tacizde bulunmuştur, diğeri de ağır tahrik altında öldürmeyi planlamadan, belki cana kastetmeyi planlamadan bir cinayetle bile sonuçlanmış olabilir fakat önümüze çok elim tablolar çıkıyor, sadece bizim önümüze çıkmıyor Aysu Hanım; inanın, dünya da tartışıyor. Neden biliyor musunuz? Önümüzdeki hafta BTK Siber Suçlar Dairesi falan da gelecek çünkü inanın, suçun mahiyeti değişiyor dünyada da Türkiye'de de fakat şu konuda sizinle hemfikirim: Bence buradan bilimsel zemine dayanan, tamamen bilimsel temelli müstakil bir çocuk paketi çıkmalı yani bir yargı paketinin arasına dercedilmiş bir şeyden ziyade, tamamen önleyici, rehabilite edici, belki diversiyon sisteminin tartışıldığı, hafif suçlarda adli sistemden çocuğu tamamen arındıran, hiçbir şekilde onu etiketlemeyi, stigmatize etmeyen, çocuğu koruyan, aileyi güçlendiren, risk faktörlerine birer birer müdahale eden yani sizin dediğiniz gibi, önlemeden, koruyucu mekanizmalara tamamen işlerlik kazandırmadan... Elbette ki eksik, aksayan bir şeyler var ki bu değişen çağa da uyum sağlamaya çalışıyoruz değişen suç mahiyetlerini de göz önünde bulundurarak ama şu konuda hemfikiriz: Bence de tamamen bilimsel temelli, müstakil bir çocuk paketi olmalı, önleme ve rehabilitasyon ayakları çok iyi tanımlanmalı, kurumlar arası koordinasyonda gördüğümüz eksiklikler kesinlikle yapılandırılmalı ve eksikliklere yasal yaptırımlar getirilmeli. Bazen ailenin çok büyük ihmalleri oluyor, aileye de yaptırım uygulanmalı fakat bu demek değil

ki biz çocuklarımızı çok örseleyelim, suçlayalım, bir yerlere hapsedelim, öyle bir niyeti kimsenin yok burada, ne muhalefetin ne iktidarın ama sizin kaygınızı anlıyorum, Sayın Bakanımızın belki şöyle bir şeyi olabilir: Bakanlık makamına yeni geldiği için herkes tabii ki mikrofon uzatıyor, bu da çok gündemde bir mesele, kamuoyunu çok meşgul eden bir mesele olduğu için kişisel fikrini söylemiş olabilir ama hani burada bizim duruşumuz nettir, ben de şahsen duruşumu açıkça söylüyorum. Yani bir çocuğu delik deşik edecek kadar bir cinayeti de ben... Çünkü şunu açıkça söylüyorum: Çocukları korumak, topluma kazandırmak, suçu önlemek yargının bir fonksiyonuydu kamuda adalet duygusunu tesis etmek de ikinci fonksiyonudur çünkü aksi takdirde, o tesis etmediğiniz adaleti tesis etmek üzere başka mekanizmalar aramak yoluna gidebilir aileler. Ne yapacak? Allah muhafaza, bizim başımıza gelse ne diyeceğiz? "Böyle gitsin, iki üç sene kalsın, sonra çıksın." Burada bunu diyebilecek bir aile varsa, bir anne-baba varsa buyursun desin, "Benim evladına olsaydı, iki üç sene yatıp ondan sonra çıkmasına razı olurum." diyen bir kişi varsa buyursun desin.

MÜHİP KANKO (Kocaeli) - Kerem Kınık'ın ailesi söyledi yalnız.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bu çok farklı bir şey, hakikaten farklı bir şey yani şu anda bir kere...

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Sayın Başkan, yani ceza verip verilmeme değil konumuz. Ben bitirmenizi bekliyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok rica ediyorum, konuyu odaklanalım. Bakın, o meseleyi de o aileyi de takip ediyorum ben. O ailenin de mağduriyetini takip ediyorum, annesiyle ben tanıştım, bilmiyorum siz tanıştınız mı?

MÜHİP KANKO (Kocaeli) - Ama orada neler devreye girdi acaba?

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Sayın Başkan, ben farklı bir şeyden bahsettim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Konuyu dağıtmayalım da Allah rızası için çocukların üstün yararını konuşalım. Yani gerçekten bence burada siyaset yapmayalım, herkes fikrini açıkça söylesin.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Bitirince bir cümle söyleyeceğim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bu biraz usulden ziyade esasa yönelik bir tartışma oldu.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Değil, tamamen Komisyonun işlevi ve önemine ilişkin...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Yani ben bu konuda açık ve netim.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Ben müsaadenizle bir cümle söyleyeyim, tutanaklara geçsin.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Yani bence de geçsin. Buraya mağdur aileler gelince onları da dinleyeceğiz, inanın çok farklı bir boyutu var bu meselenin.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Size cevap vermeyeceğim, tutanaklara geçsin, sonra da kapatacağım, bir cümle.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Buyurun lütfen.

V.- AÇIKLAMALAR (Devam)

1.- Bartın Milletvekili Aysu Bankoğlu'nun, Adalet Bakanı Akın Gürlek'in son günlerde yaptığı açıklamalarındaki suça sürüklenen çocuklarla ilgili ifadelerine ve Komisyonun çalışmalarının dikkate alınmadığına ilişkin açıklaması (Devam)

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Hiç uzatmayacağım, sizi anlıyorum fakat ben "Çocukların cezası artırılsın, artırılmasın." tartışması için bunu söylemedim. Benim söylemim şu: Bu Komisyon "Çocukların üstün yararını korumak ve suça sürüklenen çocuklarla ilgili ne gibi önleyici mekanizmalar yapabiliriz, yasal düzenlemeler yapabiliriz." bunun için kuruldu ve bunun için de burada her birimiz zaman harcıyoruz, emek veriyoruz. Neden usul tartışmasının bir parçası bu? Çünkü Adalet Bakanı Gürlek'in yaptığı açıklamalar bu Komisyona saygısızlıktır; ben bunu tutanaklara geçmesi açısından söylüyorum. Sizin söylediğiniz şeyler tamamen içerikle ilgilidir. Ben burada şunu tartışmıyorum: Sayın Adalet Bakanı "Cezalar artırılsın." demiş, dememiş; onunla ilgili fikrimiz değil burada konuştuğumuz şey. Burada konuştuğumuz şey, belki kendisi yeni olabilir, evet ama her şeyin bence gayet farkında bir insan, kendisi bunun farkında olmalıdır. Bu açıklamaları reddediyoruz. Bu Komisyon kendi öneminin farkında olmalı ve kendisinin açıklamalarını bu Komisyona saygısızlık olarak gördüğümü Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına ifade etmek istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Şunu da belirteyim: Sayın Adalet Bakanımız Komisyonumuzla zaten bir araya gelecek, bunları kendisiyle de tartışabiliriz fakat dediğim gibi, iki bağımsız konu.

IV.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI (Devam)

A) Görüşmeler (Devam)

1.- Doçent Doktor Ozan Selçuk ile Uzman Pedagog ve Sosyal Çalışmacı Haluk Kaya'nın yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme (Devam)

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Devam edelim lütfen soru ve görüş almaya.

Yalnız şunu da göz ardı etmeyelim: Bir taraftan da hocalarımıza sorular soracağımız için bu konuyu biraz toparlayalım, sonra akabinde yeniden etraflıca konuşabiliriz. Bu konu önemli bir konu çünkü göz ardı etmiyorum.

Buyurun Beritan Hanım.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Ben de teşekkür ediyorum sunum yapan hocalara katkıları için.

Açıkçası konu açılmışken ben de buraya dair birkaç cümle söylemek isterim. Bakan Gürlek'in iki gündür aslında yaptığı açıklamaların kendini yasa yapıcı yerine koyarak aslında doğrudan yasamaya bir müdahale olduğunu ve Komisyonu boşa düşürdüğünü düşünüyorum. Dolayısıyla, en azından bu konuya dair bir söz söylemeden bu Komisyonun da fikrini alması gerektiğini, Komisyonda konuşulan, tartışılan meseleleri de gözetmesi gerektiğini söyleyerek ben de eleştirimi dile getireyim.

Şimdi, özellikle ben Almanya'daki hocamıza birkaç şey sormak istiyorum: Açıkçası, metninizdeki önerilerin tümüne katılıyoruz ve bizler de çözümün sizin bugün bahsettiğiniz ve bugün de bizlerle paylaştığınız önerilerden geçtiğini düşünüyoruz. Bu sebeple önerilerinizi biraz açmanızı rica ediyorum. Mesela, açık gençlik çalışmalarından bahsettiniz; bu çalışmaları biraz

detaylandırabilir misiniz? Aynı zamanda, "..."⁴ sokak çalışmalarından bahsettiniz. Bu çalışmalar nasıl çalışmalar, biraz açabilir misiniz? Şiddeti önleme programlarından bahsettiniz; onlara dair de fikirlerinizi almak isteriz. Bir de Almanya'da dezavantajlı çocuklar için, farklı gelişim özelliklerine sahip engelli çocuklar için, göçmen çocuklar için uygulanan programların özellikle suç noktasında, konumuz bağlamında da sizler açısından neler olduğunu, sonuçlarını bizlerle paylaşabilirseniz çok memnun olurum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Cevapları toplu alalım çünkü teknik sıkıntı çıkmaması adına.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Buradan sorabiliyor muyuz, duyuyorlar mı bizi?

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Duyuyorlar.

Selçuk Bey'e de sorun o hâlde Beritan Hanım.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Tamam.

Selçuk Bey'e aslında ben sadece teşekkür edecektim; özellikle prefrontal korteks için söylediğiniz ve vurguladığınız 25 yaş sınırı çok önemli, cezayı artırmanın suçu değiştirmeyeceğine dair söylediğiniz bilimsel veriler çok önemli; aslında zaten bunu gelen derneklerin pek çoğu da söylüyor. Vurgularınız çok önemliydi ve aynı zamanda bilişsel davranışçı terapiyle okullardaki suç oranının artması kısmı bence özellikle Millî Eğitim Bakanlığıyla konuşulması gereken bir mesele.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Evet, o da programımızda.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Bir suça yatkınlık varsa demek ki bunu gerçekleştirmeden önce engelleyebileceğimizin umudu var orada. Özellikle PDR'cilerin bu noktada belki eğitilmesi, okul psikologlarının, sosyal hizmet uzmanlarının sürece dâhil edilmesi de daha ilerleyen zamanlarda yapılabilecekler olarak görünüyor.

Ben çok teşekkür ederim; verileriniz güç verdi bize, çok sağ olun,

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkür ediyoruz Beritan Hanım kıymetli katkılarınız için.

Gizem Hanım'ın da bir söz talebi var.

Buyurunuz Gizem Hanım.

GİZEM ÖZCAN (Muğla) - Teşekkür ediyorum.

Değerli hocalarımıza kıymetli sunumları için tekrar teşekkür etmek istiyorum ben de.

Haluk Hocama birkaç sorum olacak benim.

Almanya'daki sistemi genel olarak bize özetlediğiniz kadarıyla, önleyici ve onarıcı bir adalet mekanizmasının aslında işletilmeye çalışıldığını görüyoruz.

Bir de 2024 verilerinde suçun arttığı, özellikle 13 yaş grubunda şiddet eğiliminin arttığı bilgisini verdiniz. Buna ilişkin, Almanya'da yürütülen, sizin bildiğiniz, tanıklık ettiğiniz çalışmalar var mı? Ve bunun için de kesin bir dille ceza sorumluluğu yaşının düşürülmesinin hukuki ve pedagojik açıdan uygun olmadığını söylediniz. Yani aslında Almanya'da da farklı, diğer başka ülkelerde de bu sunumlar alındığında bir suç eğiliminin, şiddet eğiliminin arttığı ama buna ilişkin daha farklı çalışmalar yapıldığından bahsettiniz. Bu çalışmaların varsa detaylarını öğrenmek istiyorum.

Bir de Jugendamt'larda nasıl çalışıyor yani çocuk -sistemde ki siz gerçi orada görevlerini saymışsınız, sosyal inceleme raporunu- suç işlendikten sonra mı Jugendamt'la direkt tanışıyor ve temas hâline geçiyor, yoksa önleyici bir şekilde de yani suç gerçekleşmeden önce de bu eğilime yönelik bir çalışmaları, raporları var mı? Mahkemeye nasıl eş güdümlü? Çünkü mahkemeye uygun tedbiri önermek diye bir görevi olduğunu da buradan görüyorum. Buna ilişkin Jugendgerichtsgesetz'te herhangi bir madde var mı; bunu nasıl entegre etmişler? Yani ayrı bir infaz yasaları var mı, yoksa mevcut infaz yasası üzerinden mi bunu düzenliyorlar? Ve son olarak, hangi bakanlıklarla -yani bunu belki detaylı bilmiyor olabilirsiniz ama- çalışma içerisindeler? Yani Almanya bunu nasıl yönetiyor, nasıl bir eş güdüm sistemi kurdu bu anlamda? Bunları sormak istiyorum.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkürler Gizem Hanım.

Şimdi de Sayın Böhürler.

Buyurun.

AYŞE BÖHÜRLER (Kayseri) - Ben de bir iki çerçevede sormak istiyorum Haluk Bey'e.

Özellikle suç işleyenlerde kültürel farklar neler? Yani Almanya'da çocuk suçlusu hangi gruplardan daha fazla çıkıyor? Burada göçmenlik ne kadar etkili? Entegrasyon politikalarıyla ilgili yorumunuzu da burada dinlemek istiyorum. Ayrıca, burada bir ayrım var mı? Yani ceza sisteminde özellikle göçmenlere yönelik bir ayrım var mı onu sormak istiyorum.

Aslında Selçuk Bey -bu nörobilim beyin gelişim takvimi üzerine söylediklerinde- erken cezalandırmanın suçu azaltmadığını, aksine prefrontal korteksin daha yavaş gelişmesine sebep olduğunu söylüyor ama buna rağmen yani bu bilimsel veriye rağmen işte, ne bilelim, burada en gelişmiş ülke olarak nereye değerlendiriyorsunuz onu bilmiyorum, bir önlem veya cezalara ilişkin diversiyon dışında ekstra bir öneri de görmedim bütün bu şeylerin içinde. Bu konuda başka hukuki çalışmalar neler yasal çerçevede, onu sormak istiyorum. Mesela, 18 yaş, reşit olma yaşını aşağıya çekmeye çalışan ülkeler var mı veya orada bir mesele var mı? Bu 7 yaş, biliyorsunuz, İngiltere'den sonra 10 yaşa geçmesi -Charles Dickens'ın romanlarından da hatırlarsınız aslında- sanayileşme, kentleşme, çocuk suçluluğu dediğimiz kavramlar biraz kentleşmeyle birlikte ortaya çıkan, çoğalan kavramlar yani patolojik vakaların dışında. Bu sosyal ortamların değişimi, gelişimi ve dijitalleşmeyle birlikte bu reşit olma yaşı ve suça başlama yaşı arasındaki limitler ne kadar olmalı? Buna dair de size sormak istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkür ediyoruz.

Buyurun lütfen.

4. Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

MÜHİP KANKO (Kocaeli) - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Ozan Hocam, öncelikle teşekkür ediyorum. Kusura bakmayın, sunumunuzu dinleyemediğim için bir soru soramayacağım size çünkü Mecliste başka bir konuşmam vardı, onun için geciktim.

Şimdi, Haluk Hocama birkaç tane soru sormak istiyorum. Bunlardan birisi, mesela Almanya'da bir uzlaşma zemininin olduğunu, uzlaşmanın öncelikle çok zorlandığını söyleyen bir söylemi oldu. Fakat orada acaba şöyle bir şey var mı? Yani bu suç türlerinden her türlü suçta mı bu uzlaşmaya gidiliyor? Yani ciddi bir yaralama... Anladığım kadarıyla -ben baktım şimdi istatistiklere- çok ciddi bir ölüm şeyi yok, Türkiye'deki gibi değil yani. Her türlü suçta bir uzlaşma yolu deniyor mu? Ya da yok "Sizi suçunuz... Aslında ceza alacağınız zaman şu cezayı alacaksınız ama bu ceza kategorisi de uzlaşmaya girmediği için uzlaşma dışı bırakıyoruz." diye bir söylem var mı; onu merak ettim.

Almanya'da ilk sırada gelen suç ne, onu öğrenmek istiyorum. Baktığımızda, aslında bütün Avrupa'nın en gelişmiş ekonomilerinden biri, dünyanın en gelişmiş ekonomilerinden biri Almanya'da işte bu kadar oturmuş bir sistem olmasına rağmen, son yıllarda, 2019'dan bugüne kadar baktığımızda tüm bu kategorize edilen yaş gruplarında yaklaşık 33,8 artış var. Yani suç, suça sürüklenen çocuk oranı 33,8. Dolayısıyla baktığınızda sizce ne eksik ki bu çocukların... Bakın, hâlâ, alanında çalışan, bu işi bilen, bize burada seminer verecek kadar sizi davet edebildiğimiz yani niteliğinize, kalitenize inandığımız için buradasınız, dolayısıyla sizin "Ya, Almanya'da şu eksik." diyebileceğiniz bir şey var mı? Bir şey olmayabilir, birkaç şeyi olabilir tabii, bu konuda eğer bir cevabınız varsa onu almak isterim. Başka bir sorum yok.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkür ediyoruz.

Aysu Hanım'ın soru talebi var.

Buyurun lütfen.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Sağ olun.

Hocalarımıza sunumları için teşekkür ediyorum.

Önce Haluk Hocaya hızlıca birkaç sorum önce olacak: Siz -sosyal pedagog ve sosyal hizmet uzmanı yani sizin uzmanlık alanınızla ilgili olduğu için- sosyal pedagog ve sosyal hizmet uzmanlarının sahada çocuklara ulaşma noktasındaki kapasitesini nasıl görüyorsunuz Türkiye'de? Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının bütçesidir, personel yapısıdır, Türkiye'de milyonlarca risk altındaki çocuğa ulaşmak için yeterli mi, eksiklikleri neleri bir uzman olarak paylaşılabirseniz memnun olurum.

İkinci sorum: Bugün Türkiye'de bir sosyal hizmet uzmanına düşen vaka sayısı uluslararası standartların kaç katı üzerindedir; değilse de onu biliyorsanız eğer...

Son olarak, bugün Türkiye'de milyonlarca aile derin yoksullukla, aile içi şiddetle mücadele ediyor. Aile odaklı politikalar doğrultusunda sormak istiyorum: Çocuğun beslenme çantasına bazen bir meyve dahi koyamayan, kirasını ödeyemeyen bir aileye pedagog olarak verebileceğimiz tavsiyeler neler olur hocam?

Son sorum: Sahadaki tecrübelerinizden yola çıkarak, çocukların yargılama sürecinde ikincil bir travma yaşamaması için kurulan çocuk izleme merkezleri ve aile görüşme odaları var mahkeme öncesinde çocukların alındığı; buraların işleyişlerine dair bir fikriniz var mı? Bunların işleyişinden memnun musunuz? Eksiklikleri varsa size göre nelerdir?

Teşekkür ediyorum.

Ozan Hocam, sizin de sunumlarınız için teşekkürler. Sizin de baktığımda akademik öz geçmişinize özellikle çocuk refahı, çocuk işçiliği ve sosyal hizmet modelleri üzerine çalışmalar yaptığınızı gördüm. Dolayısıyla sizin bu uzmanlığınızın da Komisyonumuzun hazırlayacağı rapor bakımından da kritik bir öneme sahip olduğunu düşünüyorum. Öncelikle bunu belirtiyim. Sağ olun geldiğiniz için de.

Biliyorsunuz, son yıllarda Millî Eğitim Bakanlığı eliyle yürütülen Mesleki Eğitim Merkezleri Uygulaması MESEM'ler var. Kamuoyunda devlet eliyle ucuz iş gücü sağlandığı yönünde de ciddi eleştiriler alıyor. Siz acaba bir çocuk refahı uzmanı olarak haftanın dört günü şantiyede, sanayide çalışan ve öğrenci statüsünde görülen bu çocukların durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz bir akademisyen olarak? Birincisi bunu merak ediyorum.

İkincisi, İŞİG meclisleri yani işçi sağlığı ve iş güvenliği meclislerinin...

AYŞE BÖHÜRLER (Kayseri) - Konu dışında kalıyor...

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - Yani cevap vermeyebilir.

İŞİG Meclisi verilerine göre özellikle son yıllarda hocam...

AYŞE BÖHÜRLER (Kayseri) - Ayrıca hocayla görüşebilirsiniz...

AYSU BANKOĞLU (Bartın) - ...çocuk iş cinayetlerinde korkunç bir artış gözlemleniyor biliyorsunuz. İnşaattan düşen, makinelerin arasına sıkışan 14-15 yaşında çocuklarımız var. Akademik çalışmalarınız ışığında sormak istiyorum: Türkiye'de çocukları korumaya yönelik denetim mekanizmaları nerede eksik kalıyor? Sizin bu noktada bir fikrinizi öğrenebilirsem çok memnun olurum.

Son sorum da şu: Çocuk işçiliği ile suça sürüklenme arasında bir korelasyon olduğunu biliyoruz. Ekonomik yoksulluk nedeniyle erken yaşta ağır iş yükü altına giren, eğitimden kopan, sokakla, sanayiyle erkenden tanışan bir çocuğun suça sürüklenme riski sizce nedir? Bu alanda çalıştığınız için sormak istedim.

Teşekkürler.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Başka soru veya görüş bildirme talebi yok gibi görüyorum.

Ben bir şey söylemek istiyorum: Ara buluculuk konusu benim de ilgimi çekti ama anladığım kadarıyla hafif suçlarda işlerliği olan bir şey. Bir vaka örneğinden, hani böyle alıp çözdüğünüz -Haluk Kaya hocamıza soruyorum- bir vaka üzerinden bize anlatır mısınız. Yani nasıl bir ara buluculuk sistemi işliyor? Nasıl taraflar bir araya getiriliyor? Bunu merak ettim.

Bunun dışında benim de sormayı planladığım soruları sayın vekillerimiz hep sordular. Sorulara cevap için önce Haluk Kaya Hocamıza bir söz verelim.

AYŞE BÖHÜRLER (Kayseri) - Bir şey söyleyebilir miyim Başkanım?

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Buyurun.

AYŞE BÖHÜRLER (Kayseri) - Mağdurla yüzleşmeye de belki bir örnek...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Evet, aslında onu da kastettim.

AYŞE BÖHÜRLER (Kayseri) - Mağdurla yüzleşme, ona da bir örnek...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Yani ara buluculukta mı kastediyorsunuz?

AYŞE BÖHÜRLER (Kayseri) - Suça sürüklenen çocuklarda sonuç alınan projelere ilişkin mağdurla yüzleşme kavramı var.

RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. OZAN

SELÇUK - Onarıcı adalet.

AYŞE BÖHÜRLER (Kayseri) - Evet, bu "mağdurla yüzleşme" kavramı nedir? Buna da bir açıklama getirirse sevinirim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Evet.

Bir soru daha soracağım: Şimdi, bir taraftan, evet, güzel örnekler dinliyoruz ki onlardan ülkemizin işte, yapısına, kültürel yapısına, adli yapısına, bize adapte edebileceğimiz güzel uygulama örneklerini alalım, adapte edelim, sistemimizi daha da ileriye taşıyalım. Bu arada Türkiye'deki çocuk adli sistemi zaten Avrupa normlarında bayağı ileri bir sistem. Fakat şunu merak ediyorum: Hem Türkiye'de hem dünyada tartışılan bir durum var, aslında başından beri anlatmaya çalıştığım şey o. Çocuk suçlu ve çocuk suç profili değişti, mahiyeti değişti. Yani eskiden rastladığımız böyle hani biraz evvel Ayşe Böhürler Vekilimizin bahsettiği, romanlara konu olan, işte, ne bileyim fakirlikten hırsızlık yapmak yani bu tür, böyle ne bileyim, daha böyle çocukların işleyebileceği suç modelleri ya da akran zorbalığı falan gibi suçların yerine yani bir akranını sınıfta tamamen yüzde 99 engelli bırakacak şekilde şiddet uygulamak ya da bir akranını işte korkunç bir şekilde öldürmek gibi çocuk suçları çıkıyor önümüze. Yani bu Türkiye'de değil, Amerika'da da çıkıyor, Avrupa'da da görüyoruz. Bundan dolayı yeni bir sistem arayışına giren ülkeler var mı? Yani çünkü dijital riskler, bu yeni çağ yani bu dijital mecralarda artık çocuklar o kadar farklı bir tedrisatın içine giriyor ki yani okul, aileden bambaşka bir dünyada bambaşka suçlarla baş başa kalabiliyor ve onları uygulayabiliyor. Değişen bu dijital dünyada, değişen bu yeni suçlu profilinde sistemin tıkandığı noktalar var mı İngiltere'de, Almanya'da, Amerika'da sanmıyorum ama, çünkü Amerika'da zaten biraz daha farklı, bizim de aslında çok örnek almayı istemediğimiz daha farklı bir sistem var ama daha böyle yumuşak sayılabilecek Almanya'da, İngiltere'de sistemin tıkandığı noktalar var mı; bunu da merak ediyorum?

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Önce Haluk Hocamızdan cevapları alalım, sonra size vereceğim mikrofonu kıymetli hocam.

UZMAN PEDAGOG VE SOSYAL ÇALIŞMACI HALUK KAYA - Yoğun sorular geldi, hepsini not etmeye çalıştım.

Şimdi, uzlaştırmacıdan başlayalım. Ben kendim uzlaştırmacı uzmanıyım, iki yıllık bunun eğitimini aldım, Almancasına "..."⁵ diyorlar. Yalnız durum burada şöyle: Gençlerin işlediği suçlarda bu uzlaştırmacı olmuyor. Bunlara şöyle diyoruz, mağdur ile suçu işleyen kişinin arasındaki bir görüşme, bir uzmanın eşliğinde. Örnek veriyorum: 16 yaşındaki bir genç 71 yaşındaki yaşlı bir kadınla tartışıyor, sonucu şiddetle bitiyor, kadının dişleri kırılıyor falan. Polis geliyor, bunu kayda alıyor, tanıkların ifadelerini alıyor ve yazdığı suç duyurusunu savcılığa veriyor. Biliyorsunuz, Almanya'da gençlerin işlediği suçlarla ilgili polis birimleri biraz değişiktir. Yani eğitim almış gençlerle, pedagojik eğitim alan polis memurları bu işler için görevlidir. Daha sonra savcılığa gidiyor, savcılıkta yine gençlerle, gençlerin işlediği suçlarla ilgilenen bir birimin savcısı oluyor yani bildiğimiz normal savcı değil. O savcı gelen şikâyetle bakıyor, polis memurunun yazmış olduğu inceleme şeyini okuyor; diyor ki: "Ne yapalım?" Bunu Gençlik Dairesine bildiriyor yani Jugendamt'a bildiriyor. Jugendamt'daki görevli hemen gence ve ailesine -her şeyden önce 17 yaşında olduğu için reşit değil- mektup yazıyor. Diyor ki: "Böyle bir şey var, gelin sizinle konuşalım." Aile veya genç ilk etapta... Ki bunlar çok görülüyor, göçmen ailelerin çocuklarında, Gençlik Dairesinden veya polisten gelen mektuplar hasır altı ediliyor, kaybediliyor yani annelerin babaların genellikle bunlardan haberi olmuyor, daha önceki kuşakta da gençler bunu yanlış tercüme ediyorlardı. Onun için ilk etapta çoğu bu görüşmeye gitmiyor. Yine, bir Gençlik Dairesinde çalışan sosyal hizmet uzmanı pedagog tekrar şey yapıyor ve gençle irtibatı sağladıktan sonra bir sosyal inceleme raporu yazıyor; okulla konuşuyor, komşularıyla konuşuyor, gençle konuşuyor, bu suçu neden işlediğini öğrenmeye çalışıyor. Tabii genç isterse avukat tutabiliyor, sonunda savcılığa şöyle bir teklif getiriyorlar: Mağdur olan o 71 yaşındaki kadınla bu genç otursunlar konuşsunlar -"..."⁶ dedikleri- genç özür dilesin, niçin bunu yaptığını söylesin, eğer karşı taraf da bunu kabul ederse -ki bu zorunluluktur, taraflardan biri kabul etmezse olmuyor- o 71 yaşındaki kadın da "Tamam, ben bu genci anlıyorum, öfkesine yenik düştü, bana bir yumruk attı; kabul ediyorum." dedikten sonra savcılık belirli koşullar altında "..."⁷ dedikleri şiddeti önleme kurslarına gönderiyor. Diyorlar ki o gittiği kurulda: "Buraya gideceksin." Almanya'daki sosyal hizmetlerin yüzde 80'i, 90'ı sivil toplum örgütleri tarafından yapılmaktadır. Genç oraya gidiyor ve bir program dâhilinde öfkeyle, şiddetle nasıl baş edebileceği konusunda orada bir eğitim alıyor ve onun karşılığında ona bir belge veriyorlar. Eğer o kursa gitmezse savcılık bu sefer diyor ki: "Tamam, sana bir ceza vereceğiz." Bu ceza nasıl olabilir? Gençlik Dairesindeki sosyal hizmet uzmanının yazdığı rapor çok önemli, o rapora göre diyelim ki seksen saat sosyal çalışma cezası verdiler, sen bu seksen saati gideceksin herhangi bir ihtiyaçlar yurdunda veya...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Hocam, sizi şuradan itibaren tekrar dinleyelim: Diyelim ki kabul etmedi yaşlı kişi bu uzlaşmayı. Çocuk savcısından sonra uzman raporu aldı ve işte, bir yerlerde çalıştı, mecburi çalıştı; ondan sonrası gitti. Şimdi, mikrofonunuzu açınca lütfen konuşmaya başlayın ve biraz daha yavaş konuşursanız yankı olma ihtimali azalır. Belki üst üste de biniyor bağlantı yavaş diye biraz.

Buyurun Hocam.

5. Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

6. Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

7. Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

UZMAN PEDAGOG VE SOSYAL ÇALIŞMACI HALUK KAYA - Son söylediklerinizi anlayamadım.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Hocam, şu anda beni duyuyor musunuz?

UZMAN PEDAGOG VE SOSYAL ÇALIŞMACI HALUK KAYA - Duyuyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Sizin sesiniz biraz evvel gitti, daha doğrusu çok yankı yaptı.

Diyelelim ki çocuk uzlaştımadı. "Bir cezai müeyyide uygulanıyor." dediniz. Mesela, seksen saat diyelelim ki yaşlılar evinde hizmet edecek, ondan sonrası yankı yaptı; ondan sonra hikâyeyi devam ettirir misiniz? Bir de sivil toplumdaki bahsettiniz. Sivil toplum burada nasıl bir sivil toplum, o kurguyu da anlatır mısınız? Zannederim şiddetle baş etme dersini, kursunu sivil toplum veriyor diye anladık. Doğru mu anlamışız, orayı da biraz açar mısınız.

UZMAN PEDAGOG VE SOSYAL ÇALIŞMACI HALUK KAYA - Evet, doğru...

Yalnız yankı yapıyor.

Sayın Başkanım, benim bir önerim var. Sayın vekillerin biraz önce sordukları soruları tutanaklardan bana iletirseniz...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Öyle yapalım. Biz şöyle yapalım: Soruları size yazılı iletelim, sonra gelen cevapları raporumuza dercedelim, bu şekilde ilerleyelim, daha sağlıklı olacak.

Hocam, pratik çözümünüz için ayrıca teşekkür ediyoruz, sağ olun.

Ozan Selçuk Hocamızla devam edelim.

Buyurun lütfen.

RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. OZAN SELÇUK -

Teşekkür ederim.

Ayşe Vekilimizden bir soru gelmişti. Mağdurla yüzleşme konusu vardı. "Diversiyon programları dışında başka hukuki çalışmalar var mı?" diye sormuştu. Bir de suç eğilim yaşıyla ilgili soru vardı. Bunları not almıştım. Öncelikle, mağdurla yüzleşme onarıcı adalet temelli bir yaklaşım. Burada, tabii ki eğitim almış uzmanlar, ara bulucu dediğimiz sosyal hizmet uzmanı ya da psikologlar bu süreçte görev alıyor. Bu kapsamda, önce fail, sonra mağdurla görüşme yapılıyor ve bu görüşmeler sonrasında bir protokole uyması gerektiği... Çünkü suçun da niteliğine göre hafif suçlarda bu özellikle uygulanıyor, böyle birbirine fiziki anlamda zarar verme... Ya da bu mağdurla görüşmede, yüzleşmede bir kurum da mağdur olabiliyor. Yani nasıl? Bir hırsızlığa maruz kalırsa olabiliyor. Bu noktada, önce taraflarla görüşme yapıldıktan sonra, bir araya gelmelerinde bir sakınca olmadığına kanaat getirildiğinde bir konferans şeklinde, bu odanın daha küçük bir versiyonunda bir araya gelip bir tazmin süreci başlıyor. Burada, mağdur tam olarak ne istiyorsa taleplerini iletebiliyor. Özellikle, çocuklarda mektup yazma, özür dileme ve toplum işlerine katılma gibi vaka örneklerinde bunları görüyoruz. Özellikle, Emniyet müdürlüklerinde tutanaklara geçmiş, tabii ki bizim de ulaşabildiğimiz vaka çalışmalarında, makalelerde ben bunları gördüm. Şimdi, diğer taraftan da basitçe yüzleşme bu şekilde yürütülüyor. Mağdur eğer kabul etmezse bu sefer yaptırıma gidiliyor yani o onarıcı adalet sürecinden çıkması gerekiyor. Burada tabii ki ara bulucu da aktif bir şekilde yer alıyor yani reaktif, tepkisel olarak yer almıyor. "Mağdur bunu istemedi, o zaman tamam, biz bunu yapmayalım." demiyor; çok aktif bir şekilde bu süreci bir ara buluculuk yöntemiyle tamamlamaya çalışıyor.

Şimdi, diversiyon programı aslında tek bir program değil, başlığı diversiyon. Bunun içerisinde bir sürü yöntem var. İşte, ABD'de bahsettiğim çoklu travma terapisi yöntemi var. İşte, pozitif davranış terapisi diye başka bir yöntem var. İşte, onarıcı adalet yöntemleri var. Onarıcı adaletin de kendi içerisinde dört tane farklı yöntemi var. Mağdur-fail ara buluculuğu, aile grup konferansları gibi, barış çemberleri gibi böyle teknikleri var. Bu teknikler uygulanıyor. Bu diversiyonun amacı çocuk soruşturmaya girmesin, onu adli sürece sokmadan direkt... Bunları İngiltere'de "youth offending team" dediğimiz gençlik suç kurulları yapıyor. ABD'de polis kapıda bile yapabiliyor yani çocuğun evine gitti, çocuğu tutuklamaya gitti, o an kapıda bile karar verebilme yetkisi var yani çocuğu gözaltına alma ya da onu serbest bırakma ama daha sonradan da bazı yaptırımlar olabiliyor. Bu yaptırımlar nedir? İşte, yine, çocuğun belli programlara devam etmesi gibi bazı yaptırımlar olabiliyor. Dolayısıyla hani diversiyon programı deyince tek bir şeyden bahsedilmiyor, devasa bir sistem. Sadece "Çocuk adli sisteme girmesin ve başka yöntemlerle rehabilite edelim." şeklinde ilerliyor. Eğer çocuk adli sisteme girecekse işlediği suçtan, fiilden ötürü, bu sefer de denetimli serbestlik veya cezaevine girme süreci başlıyor. Cezaevinde ekstradan da yine farklı rehabilitasyon süreçleri de... Orada da çocuk hiçbir şekilde -hani tırmak içerisinde- yetişkin gibi serbest bırakılmıyor. Gerçi yetişkinlerde de programlar uygulanıyor, Rize'de cezaevinde biz bunlara katılmaya çalışıyoruz eğitimci olarak.

Suç eğilim yaşı aslında, Türkiye'de... Evet, 2 evladımızın kaybını gördük ve özellikle Ahmet Minguzzi ve diğer olayda da... Tabii, bir başımıza gelmesi durumu var, bir de olan olaya yorum yapmak var. Olan bir olaya objektif yorum yapmak çok kolay oluyor ama başımıza geldiğinde bu durum farklılaşacaktır, Müşerref Vekilimiz de bundan bahsetti aslında.

Dünyada yaşı yükseltmeye yönelik bir algı var çünkü Birleşmiş Milletler 14 yaşına çıkarılması gerektiğini söylüyor. Dünya tarihine baktığımızda, Çocuk Hakları Sözleşmesi, evrensel, Kuzey Kore haricinde bütün ülkelerin -onun Birleşmiş Milletlerle bir iltisakı olmadığı için- bütün dünyanın kabul ettiği, üzerinde uzlaştığı tek sözleşme ve bu sözleşme 1989'da kabul edildi, bizim ülkemizde altı yıl sonra 1995'te Mecliste onaylanarak yürürlüğe girdi. Yani, burada otuz yıldan bahsediyoruz, yaklaşık otuz, kırk yıllık bir süreçten. Çocuk hakları, çocukların suça sürüklenmesi kırk yıllık bir süreç ama insan hakları öyle değil ya da işte, hükümet sistemleri olsun, ne bileyim, yetişkinlere yönelik çeşitli cezalar olsun; onlar Orta Çağ'a kadar dayanırken çocuklarla ilgili biz daha kırk yıldır konuşuyoruz, çok genç, çok dinamik bir süreç. O yüzden, ülkemizde de bu süreci konuşuyor olmamızı aslında ben inanılmaz olumlu buluyorum.

Şimdi, suç eğilim yaşı geldiğimizde de araştırmalar hep şunu söylüyor: Çocuklar 15 yaşında tam üst noktaya gelir, 12 yaşından itibaren küçük suçların, böyle, hırsızlık gibi suçların başladığını ama 15-19 yaş arasında sıkıştığını gösteriyor bize. Ülkemizde de 15 yaşından sonra aslında "12-15 yaşındaki çocuklar ceza alabilir de almayabilir de." diyor hani biraz hukuki olmayan bir tabirle, "15 yaşını dolduran çocuklar da kesinlikle ceza alır." diyor. Burada toplumumuzda böyle bir cezasızlık algısı var ama aslında hukuk sistemimiz çok açık bir şekilde diyor ki: "15 yaşını doldurmuş her çocuk ceza alır." ama tabii ki yetişkinler gibi bir yetişkin mahkemesinde yargılanmıyor. Bu, bizi mesela, ABD'den ayırıyor. ABD'de çocuklar, 12 yaşından sonra yetişkin

mahkemelerinde yargılanıyorlar, burada bir jüri görebiliyorlar, bu da çocuk için inanılmaz yaralayıcı, örseleyici bir durum ortaya çıkıyor. İşte, bu suç eğilim yaşı 15 yaşından sonra başladığı için bu önemli bir bulgu, bunu belki değerlendirmek gerekebilir.

Onun dışında, başka hukuki çalışmalardan onarıcı adalet çalışması var. Bu da ceza adaletine alternatif bir yöntem olarak ortaya çıkıyor. Bu şekilde ifade edebilirim, umarım, yeterli cevap vermişimdir.

Aysu Vekilimizin bazı soruları vardı. Tabii, özellikle, ben aslında, çocuk işçi konusunda çalışmıyorum, belki yanlış bir anlaşılma oldu, benden kaynaklıydıysa bunun için siz özür dilerim ama ikincil travma konusunda şunu söyleyebilirim: Ülkemizde özellikle AGO'lardan, adli görüşme odalarından önce ikinci travma inanılmaz yaygındı çünkü mağdur çocuklar da fail çocuklar da sürekli tekrarlı bir şekilde başına gelenleri ifade vermek zorundaydılar. Özellikle, hukuki süreçler hakkında hiçbir bilgileri yoktu; soruşturma nedir, kovuşturma nedir, hakları nedir, bu konularda çok eksiklerimiz vardı, Emniyet ve adliye arasında bir kopukluk oluyordu ancak bu AGO'ların açılmasıyla beraber artık çocuktan sadece bir kere ifade alma sistemine geçildi. Burada eleştiri olarak belki şu söylenebilir: Yaygınlaştırılması gerekiyor ve çok hızlı bir şekilde ülkemizin tamamında bu AGO'ların olması gerekiyor. İşleyişlerde eksiklikler görebiliyoruz AGO'larda, onun dışında, AGO'ların olmasını çocuklarda ikincil örselenme olmaması için çok önemli bir sistem olarak görüyorum.

Bu şekilde soruları cevaplıyorum. Teşekkür ederim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Hocam bir de ben şeyi sormuştum, bu yeni suç tiplerinde sistemin tıkanıp tıkanmadığı noktalar oluyor mu; dünyada da bunun tartışıldığını biliyoruz çünkü. Bununla ilgili bir bilginiz var mı ya da siz yazılı da cevap verebilirsiniz belki.

RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. OZAN SELÇUK - Kısaca şöyle ifade edebilirim: Özellikle İngiltere'de -sistemleri hep konuşuyoruz ama kendi ülkemizde de bunu görebiliyoruz- çok disiplinli bir ekipten bahsettik yani çocuk önce bu kurula geliyor ve bu kurulda karar veriliyor "Diversiyon programına mı gidecek yoksa ceza sistemine mi dâhil olacak?" diye. Burada karar verirken ne olması gerekiyor? Polis, sağlıktan, sosyal hizmetten ve pedagog olması gerekiyor; çok disiplinli bir ekip ama sahada ne oluyor? İşte, ataması yapılmıyor ya da bütçesi yoktur o kurumun dolayısıyla insan kaynağı ve maddi kaynak eksikliğinden dolayı, uzman eksikliğinden ötürü böyle farklı kurumları bir odaya koymak bazen sihirli bir çözüm olmuyor çünkü eksiklikler oluyor yani insan kaynağı eksikliği burada göze çarpıyor. Dolayısıyla İngiltere'nin en çok tıkanıp tıkanmadığı nokta insan kaynağıyla ilgili nokta oluyor. Bir de tabii, vaka yüklerinin çok fazla olması burada ayrı bir konu olarak karşımıza çıkıyor.

Amerika'da da bu tarz bir yapı yok, Amerika'da çocuk adaleti ile çocuk koruma iki ayrı sistem olarak ele alınıyor. Orada da ihbar sistemi süreci tıkıyor çünkü ihbar zorunluluğuyla ilgili bir kanun var, CAPTA Kanunu ismi, 1974'te bu kabul edilmişti. O kadar çok ihbara odaklanılıyor ki yani "İhbar gerçek mi, değil mi?"ye odaklanıldığında bu sefer korumayla ilgili sorunlar... Bununla ilgili de bir makale yayınlamıştım geçen yıl, Amerika ile Türkiye'yi kıyasladığımız bir makale; oradaki, Amerika'daki danışman hocamla birlikte yapmıştık. Bizde böyle yapılandırılmış bir bildirim sürecimiz yok yani bir kanun ya da yönetmelik olarak yok ama rehberler olarak var. Amerika'da bu sistem otuz-kırk yıldır, hatta elli yıldır olmasına rağmen orada da ihbarları, gelen ihbarı doğrulamaya harcanan zamandan ötürü de sistem tıkanıyor; orada da böyle bir sorun var. Tabii, daha geniş cevapları da dilediğiniz gibi yazılı olarak da memnuniyetle verebilirim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkür ediyoruz.

Başka bir soru ve söz talebi görmüyorum.

Toplantımızı kapatıyorum, çok teşekkürler herkese katkıları için.

Kapanma Saati: 15.57